

”Aikuiskasvatuksessa on nykyään se vaara, että eri muodot kilpailevat toisensa hengiltä. Tarvitaan tavattomasti yhteistyötä ja koordinointia. Koenkin itselleni haasteeksi, miten ryhtyä vähentämään päällekkäisyyksiä ja voimia tuhlaavaa, turhaa keskinäistä kilpailua aikuiskasvatuksessa”, sanoo valtakunnan tuore opetusministeri Riitta Uosukainen. Hänen toimialueelleen kuuluu myös aikuiskasvatus.

Ministeri Riitta Uosukainen:

AIKUISKASVATUS KAIPAA KOORDINOINTIA JA YHTEISTYÖTÄ

Koordinaatio on ministerin mielestä tärkeää siksikin, ettei mikään ylempi taho, kuten opetusministeriö, voi ryhtyä määräämään ylhäältä. Organisaatioiden ja yhteisöjen tulisi hakeutua oma-toimisesti yhteistyöhön ja työnjakoon. Se on sitäkin välttämättömämpää, kun raha on tiukilla.

Keskinäisen kilpailun sijasta ministeri Uosukainen tarjoaa ”laadun intohimoa”. Emme voi kilpailla määrillä, vaan laadulla. Jotta viisimiljoonainen kansa selviäisi maailman tuiskuissa, on koko väestön koulutus oltava niin korkealla kuin suinkin.

Laadun intohimon tyydyttämisessä suomalaisella aikuiskasvatuksella onkin varsin hyvät lähtökohdat: se on kansainvälisesti tarkastellen vertai-

lun kestävä. ”Olemme etunenässä”, kuten ministeri toteaa.

Tuettava todellista oppimista

Riitta Uosukainen pitää äärimmäisen tärkeänä, että oppiminen — oli se sitten oppimista koulussa tai aikuisuudessa — on todellista ja että henkinen kasvu on todellista.

Tässä mielessä ministeri toivoisi aikuiskasvatustutkimuksen panostavan enemmän andragogiikkaan, aikuisten pedagogiikkaan: Aikuisia nimittäin opetetaan vielä turhan usein samoilla menetelmillä kuin lapsia.

Ministeri näpäyttää aikuiskasvatustutkimusta aiempien vuosikymmenien poliittisidonnaisista lähtökohdista, mikä teki sopimattomaksi tutkia tärkeitä alueita työelämässä. Työelämän tutkimus leimautui jossakin vaiheessa kapitalismia ja riis-toa edistäväksi. Nyt tarvittaisiin kuitenkin juuri työelämän pitkäaikaistutkimuksia. Tarvitaan tietoa ihmisen elämästä ja ihmisen koulutustarpeista.

”Aikuiskoulutuksessa panos-tuotos -suhde pitäisi rohjeta kohdata. Siinä olisi varmasti myös aikuiskoulutuksen tutkimisen paikka”, sanoo ministeri Uosukainen.

Elämänlaatu ja oppimisen hinku

Koulutuksessa — myös siis peruskoulussa — tulisi olla huoli siitä, että ihmisen elämänlaatu paranee. Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä tehtävä juuri elämänlaadun rakentamisessa. Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa se tulisi näkyä mm. siten, että yksilölliset tarpeet otetaan mahdollisimman hyvin huomioon.

Ministeri Riitta Uosukainen on koulutukseltaan filosofian lisensiaatti. Hän on työskennellyt mm. äidinkielen opettajana ja didaktiikan lehtorina. Ennen ministeriyttään hän toimi mm. Suomen Kirjastoseuran puheenjohtajana sekä kuului eduskunnan sivistysvaliokuntaan. Hän oli myös aikuiskoulutusneuvoston jäsen.

”Peruskoulutuksessamme pitäisi olla keskeistä myös luoda tarttumapintoja elämään; että ihmisille tulee hinku ottaa koko elämän kestävä koulutus vastaan ja mennä siihen mukaan”, niveltää ministeri peruskoulutusta ja aikuiskasvatusta.

Aikuiskasvatuksen kasautumista hyvän koulutuksen saaneille ja sen myötä syrjäytymisen ongelmaa Riitta Uosukainen pitää yhtenä perusongelmista. Itse termi ”syrjäytyneet” on hänen mielestään kuitenkin jo lähtökohdiltaan syrjivä. Ongelman kohtaaminen merkitsee aivan uudenlaista asennetta: on osattava kohdata toinen ihminen, on osattava kohdata myös ns. ”syrjäytynyt”. Lähtökohdiana on ihmisen kunnioitus ja yk-

silön omat tarpeet. Se vaatii opettajalta ja aikuis-kouluttajalta rohkeutta ja viitseliäisyyttä sekä koko lailla uudenlaista asennetta työnsä päämääriin.

”Toivoakseni koulutus etenee yhä enemmän yksilölliseen suuntaan”, sanoo ministeri.

Miehet mukaan naisten rinnalle

Riitta Uosukainen pitää koulutuksessa ongelmallisena sitä, miten miehet saataisiin nykyistä aktiivisemmin mukaan. Ammatillisella puolella se on helpompaa, koska koulutus on konkreettista.

”On hienoa, että naisilla on vahva tarve, mm. työelämässä menestyäkseen, hakeutua lisäkoulutukseen. Mutta miten sytyttää tuo tarve myös miehissä, sillä he tarvitsevat yleissivistystensä kohottavaa koulutusta ja erityistaitoja siinä missä naisetkin? Olisiko tekniikasta ja metodien teknismisestä apua?”, ministeri pohtii.

90-luku yleissivistävälle ja ammatilliselle yhteinen

Riitta Uosukainen luonnehtii 70-lukua yleissivistävän aikuiskoulutuksen vuosikymmeneksi. 80-luvulla panostettiin ammatilliseen. 1990-luvun hän näkee molempien vuosikymmenenä, joskin näiden kahden valtavirran välillä on varmasti alueellisia eroja.

”En ole huolissani yleissivistävän aikuiskasvatuksen puolesta. Meillä on komeat verkostot yli maan ja tavattoman hyvät ihmisesurssit. Työllisyystilanne ajaa varmaankin ammatillista aikuiskoulutusta eteenpäin. Toisaalta nykyisenkaltaisen työllisyystilanteen pitäisi luoda mahdollisuuksia siihen, että ihmiset hankkivat itselleen myös yleissivistystä. Sitä ei ole kenelläkään meistä milloinkaan tarpeeksi.”

”Että kaikki tämä ja taivas myös!”

Riitta Uosukainen näkee yleissivistävän ja ammatillisen aikuiskoulutuksen painottumisen osittain alueellisena: vapaan sivistystyön muodot ovat suosittuimpia maaseudulla ja ammatillinen aikuiskoulutus kaupungeissa. Kaupungit kenties tarjoavat muutoinkin paljon virikkeitä, jotka kilpailevat yleissivistävän aikuiskasvatuksen alueella.

Kansainvälistyminen on ihana asia

Haastattelun hetkellä Suomen valtio solmi juuri diplomaattisuhteet Baltian tasavaltojen kanssa. Vireän kansainvälistymisen keskellä ministeri Uosukainen toivoo elävää, käytännönläheistä aikuiskasvatuksen yhteistyötä eteläisiin naapurimaihin.

”Kansainvälistyminen kaikinensa on ihana asia. Se antaa luottamusta ja uskoa suomalaisen identiteettiin”, sanoo ministeri.

Tiukat ajat, niukat rahat

Hallitus on antanut juuri budjettiesityksensä eduskunnalle. Se lupaa ammatilliselle aikuiskoulutukselle lisää, mutta leikkaa reippaasti vapaata sivistystyötä. Toisaalta valtionapujen viivästyksiin on ministeriössä pyritty puuttumaan.

”Olen sen verran paljon ollut mukana eri oppilaitosten ja sivistysjärjestöjen hallintoelimissä, että tiedän toki tarkkaan pulan merkityksen niiden taloudelle. Mutta ei tämä tilanne missään nimessä ole mikään käsien pystyyn nostamisen paikka enkä ole sellaisia viestejä saanut mistään aikuiskasvatuksen kentältä. Raha ei nimittäin — onneksi — ratkaise kaikkea.”

”Käytännön aikuiskasvatustyötä tekee suuri määrä opettajia ja rehtoreita, joiden sisällä on sellainen tuli, ettei rahanpuute heitä nujerra. Yksi luovuuden määritelmä on myös tyhjästä nyhjäiseminen. Kun joudumme nyt leikkaamaan eläkeläisten ja monien muiden väestöryhmien sosiaalisia etuisuuksia, on silloin selvä, että kaikki tahot joutuvat tavalla tai toisella kantamaan osuutensa niukkuudesta. Kun se tiedetään, voidaan siltä pohjalta lähteä suunnistamaan eteen päin.”

”Muuan yrittäjä sanoi minulle, ettei tässä tilanteessa auta mikään muu kuin säästäväisyys, ahkeruus ja pitkällä aikavälillä turhan byrokratian poistaminen. Siinä on mielestäni sellainen arjen ohjelma, joka sopii myös kasvatukseen ja koulutuksen alueelle. Tunnen tätä väkeä. Tiedän, että monissa heissä elää kipinä. He pystyvät kyllä vastaamaan uusiin haasteisiin myös niillä eväillä, jotka heillä on itsessään.”

Teksti ja kuvat:

196 ANNELI KAJANTO